KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

OŚRODEK BADAŃ, STUDIÓW I LEGISLACJI KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

Warszawa, 9 marca 2026 r.

Opinia prawna

w przedmiocie wynagrodzenia kuratora, będącego radcą prawnym, ustanowionego dla strony w sprawie cywilnej

I. Uwagi wprowadzające

1. Opinia prawna (dalej jako: „**Opinia**") została przygotowana na zlecenie Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych („**OBSiL**").
2. Przedmiotem Opinii jest ocena zawartej w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 marca 2018 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz. U. z 2018 r., poz. 536; dalej jako: „**rozporządzenie z 9 marca 2018 r.**") regulacji wynagrodzenia kuratora, będącego radcą prawnym, ustanowionego dla strony w sprawie cywilnej.
3. Zagadnienie będące przedmiotem Opinii ujawniło się w związku z nieopublikowanym w Dzienniku Ustaw wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 23 kwietnia 2025 r., Sk 89/22, OTK-A 2005, poz. 47, w którym Trybunał orzekł, że § 1 ust. 1 i 3 rozporządzenia z 9 marca 2018 r. jest niezgodny z art. 64 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Jak wyjaśniono w stanowisku OBSiL z 24 kwietnia 2025 r. autorstwa dr hab. Sławomira Patyry („**Stanowisko OBSiL**")[1], powołany wyrok „nie ma przymiotu orzeczenia w rozumieniu art. 190 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r." ze względu na obecność w składzie orzekającym osoby nieuprawnionej do orzekania w Trybunale

[1] Stanowisko Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych w związku z rozstrzygnięciem Trybunału Konstytucyjnego z 23 kwietnia 2025 r. w sprawie o sygnaturze akt SK 89/22 z 24 kwietnia 2025 r.

Konstytucyjnym. W efekcie wyrok z 23 kwietnia 2025 r. nie mógł doprowadzić do derogacji § 1 ust. 1 i 3 rozporządzenia z 9 marca 2018 r.[2]

4. Powyższe, jak wyjaśniono w dalszej części Opinii, nie uchyla potrzeby uregulowania zasad wynagradzania i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej w sposób zgodny ze standardem konstytucyjnym.

5. Opinia podzielona jest na cztery części. Pierwszą stanowią niniejsze uwagi wprowadzające. W części drugiej wyjaśniono, że § 1 ust. 1 i 3 rozporządzenie z 9 marca 2018 r. wymagają zmiany jako sprzeczne z postanowieniami Konstytucji RP, ponieważ w demokratycznym państwie prawnym przepisy rozporządzenia nie mogą stanowić samodzielnej podstawy kształtowania praw majątkowych takich jak wynagrodzenie należne kuratorowi strony w sprawie cywilnej. W części trzeciej uzasadniono potrzebę odstąpienia od wynikającego z tych przepisów zróżnicowania stawek wynagradzania radców prawnych, będących kuratorami stron w sprawach cywilnych, oraz świadczących pomoc prawną w innych funkcjach w postępowaniu cywilnym. Część czwarta zawiera konkluzje Opinii.

6. Wyjaśnić należy, że chociaż Opinia rozważa zagadnienie dotyczące zasad wynagradzania radców prawnych, będących kuratorami stron w sprawach cywilnych, to przedstawione w niej rozważania można odnieść także do adwokatów występujących w tej funkcji.

7. Konkluzje sformułowane w Opinii odnoszą się do stanu prawnego obowiązującego w dacie jej sporządzenia.

II. Ocena konstytucyjności rozporządzenia z 9 marca 2018 r.

8. Zgodnie z art. 91a ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jednolity: Dz. U. z 2025 r., poz. 1228; dalej jako: „**ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych**” lub „**u.k.s.c.**”), kuratorowi ustanowionemu dla strony przysługuje wynagrodzenie oraz zwrot poniesionych przez niego wydatków niezbędnych do dokonania czynności. Pojęcie „kuratora ustanowionego dla strony w danej sprawie” (dalej jako: „**kurator strony w sprawie cywilnej**”) obejmuje zarówno kuratora

[2] Por. jednak odmiennie postanowienie SN z 18 grudnia 2025 r., I CSK 2378/25, w którym nie zastosowano § 1 ust. 1 rozporządzenia z 9 marca 2018 r. „z uwagi na stwierdzenie jego niezgodności z art. 64 ust. 2 Konstytucji RP przez Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z 23 kwietnia 2025 r., SK 89/22, OTK-A 2025, poz. 47”.

ustanowionego na podstawie przepisów prawa procesowego, jak i kuratora ustanowionego na podstawie przepisów prawa materialnego w celu reprezentowania strony w konkretnym postępowaniu (*ad actum*)[3]. Pojęcie to obejmuje w szczególności takich kuratorów prawa procesowego jak kurator dla strony niemającej zdolności procesowej[4], kurator dla osoby nieznanej z miejsca pobytu[5], kurator dla zmarłego małżonka w sprawie o unieważnienie małżeństwa w razie śmierci małżonka[6], jak i takich kuratorów prawa materialnego jak kurator dla zmarłego domniemanego ojca w sprawie o ustalenie ojcostwa[7] czy kurator dla rodziców w sprawie, w której żadne z rodziców nie może reprezentować dziecka[8]. Co istotne, ustawa nie określa samodzielnie stawek wynagrodzenia przysługujących tym kuratorom. Przepis art. 91a ust. 1 u.k.s.c. określa jedynie tryb i rodzaj należności przysługujących takiemu kuratorowi. W art. 9 pkt 3 u.k.s.c. zawarto natomiast delegację ustawową upoważniającą Ministra Sprawiedliwości do określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratora strony w sprawie cywilnej.

9. Przepis art. 9 pkt 3 u.k.s.c. stanowi, że Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wysokość wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w danej sprawie, mając na względzie rodzaj sprawy, stopień jej zawiłości i nakład pracy kuratorów.

10. Na podstawie tej regulacji Minister Sprawiedliwości wydał rozporządzenie z 9 marca 2018 r., które przewiduje w § 1 ust. 1, że wysokość wynagrodzenia kuratora, będącego radcą prawnym, ustanowionego dla strony w sprawie cywilnej, ustala się w kwocie nieprzekraczającej 40% stawek minimalnych za czynności radców prawnych określonych w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 22^5 ust. 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych z tym (tekst jednolity: 2024, poz. 499; dalej jako: „**u.r.p.**”) z tym, że wynagrodzenie to nie może mniejsza niż 60 zł. Przepis § 1 ust. 3 rozporządzenia z 9 marca 2018 r. przewiduje ponadto możliwość ustalenia wynagrodzenia w sprawach

[3] M. Uliasz, w: Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, red. P. Feliga, Warszawa 2924, art. 91(a). uw. 3.
[4] Por. art. 69, art. 460 § 2 i art. 818 k.p.c.
[5] Por. np. art. 143-144 k.p.c.
[6] Por. art. 450 § 3 k.p.c.
[7] Por. art 70 § 2 k.r.o.
[8] Por. art. 99 k.r.o.

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

wymagających przeprowadzenia rozprawy w kwocie wyższej, lecz nieprzekraczającej stawek minimalnych, jeżeli uzasadnia to nakład pracy kuratora, wartość przedmiotu sporu lub stopień zawisłości sprawy.

11. W zakresie określenia stawek wynagrodzenia kuratora strony w sprawie cywilnej rozporządzenie z 9 marca 2018 r. odsyła do rozporządzenia wydawanego przez Ministra Sprawiedliwości po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Radców Prawnych, przewidując zarazem, że stawki minimalne w nim określne wyznaczają maksymalne wynagrodzenie należne kuratorowi. Co do zasady wynagrodzenie kuratora zostało ukształtowane jako określona 40% stawki minimalnej za czynności radców prawnych. W ten sposób to przepisy rozporządzenia z 9 marca 2018 r. – a nie ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych – regulują wysokość wynagrodzenia kuratora, będącego radcą prawną, ustanowionego w sprawie cywilnej.

12. Takie rozwiązanie ocenić należy jako konstytucyjnie wątpliwe, ponieważ rozporządzenie nie może kształtować praw podmiotowych w aspekcie materialnym, jeżeli w tym zakresie nie wykonuje ustawy.

13. Zgodnie z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP, rozporządzenia są wydane na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania, a upoważnienie powinno w szczególności określać zakres spraw przekazanych do uregulowania oraz wytyczne dotyczące treści aktu. Na tle tej regulacji podkreśla się, że rozporządzenie nie może uzupełniać ustawy, w tym rozbudowywać przesłanek zrealizowania normy prawnej określonej w ustawie[9]. Akt wykonawczy powinien jedynie konkretyzować przepisy ustawy[10]. W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wskazuje się ponadto, że nie jest możliwe pozostawienie kształtowania zasadniczych elementów regulacji do decyzji organu władzy wykonawczej upoważnionego do wydania rozporządzenia[11]. Zakaz ten dotyczy zwłaszcza materii wkraczającej w sferę konstytucyjnych praw i wolności, która wymaga kompleksowego i szczegółowego uregulowania na poziomie ustawy.

[9] P. Radziewicz, w: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, red. P. Tuleja, Warszawa 2023, art. 92, uw. 4.
[10] Por. np. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 30 kwietnia 2009 r., U 2/08, OTK-A 2009, nr 5, poz. 56.
[11] Por. np. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 27 maja 2014 r., U 12/13, OTK-A 2014, nr 5, poz. 56.

14. Prawo kuratora ustanowionego dla strony w sprawie cywilnej jest objęte ochroną przewidzianą w art. 64 ust. 2 Konstytucji RP, zgodnie z którym własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej. W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego nie budzi wątpliwości, że im silniej dana regulacja ustawowa dotyczy kwestii podstawowych dla pozycji danego podmiotu, tym mniej miejsca pozostaje dla odesłań do aktów wykonawczych[12]. Określenie treści prawa kuratora do wynagrodzenia jako prawa majątkowego powinno zatem nastąpić w ustawie. Tego wymagania § 1 ust. 1 i 3 rozporządzenia z 9 marca 2018 r. nie spełnia.

15. Wadliwości tej nie konwaliduje odesłanie w rozporządzeniu z 9 marca 2018 r. do aktu prawnego wydawanego na podstawie art. 22^5 § 3 u.r.p. Fakt, że ten akt prawny jest wydawany po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Radców Prawnych oraz Naczelnej Rady Adwokackiej, nie może mieć znaczenia dla oceny sposobu ukształtowania przez Ministra Sprawiedliwości wynagrodzeń kuratorów, będących radcami prawnymi lub adwokatami, ponieważ Minister Sprawiedliwości samodzielnie określił limit w jakim stawki przewidziane w rozporządzeniu wydawanym na podstawie art. 22^5 § 3 u.r.p. znajdą zastosowanie do radców prawnych, będących kuratorami stron w sprawach cywilnych.

16. Kwestii tej dotyczył również przywołany w **części I Opinii** wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 23 kwietnia 2025 r., Sk 89/22, w którym Trybunał orzekł, że § 1 ust. 1 i 3 rozporządzenia z 9 marca 2018 r. jest niezgodny z art. 64 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W Stanowisku OBSiL wyjaśniono, że powołany wyrok „nie ma przymiotu orzeczenia w rozumieniu art. 190 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r." ze względu na obecność w składzie orzekającym osoby nieuprawnionej do orzekania w Trybunale Konstytucyjnym. Nie powtarzając w Opinii uzasadnienia tej tezy, należy zaznaczyć, że jest ona spójna z uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6 marca 2024 r. („uchwała Sejmu RP z 6 marca 2024 r.") w sprawie usunięcia skutków kryzysu konstytucyjnego lat 2015-2023 r., stwierdzającą w odniesieniu do działalności Trybunału Konstytucyjnego, że Mariusz Muszyński, Justyn Piskorski i Jarosław Wyrembak nie są sędziami Trybunału Konstytucyjnego, a naruszenia

[12] Por. np. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 16 stycznia 2007 r., U 5/06, OTK-A 2007, nr 1 poz. 3.

Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i prawa w działalności Trybunału Konstytucyjnego przybrały skalę, która uniemożliwia temu organowi wykonywanie ustrojowych zadań w zakresie kontroli konstytucyjności prawa, w tym ochrony praw człowieka i obywatela. W uchwale Sejmu RP z 6 marca 2024 r. stwierdzono ponadto, że uwzględnianie w działalności organu władzy publicznej rozstrzygnięć Trybunału Konstytucyjnego wydanych z naruszeniem prawa może zostać uznane za naruszenie zasady legalizmu. Także uchwała nr 162 Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2024 r. w sprawie przeciwdziałania negatywnym skutkom kryzysu konstytucyjnego w obszarze sądownictwa („uchwała RM nr 162") wskazuje, że Trybunał Konstytucyjny w aktualnym składzie jest niezdolny do wykonywania zadań określonych w art. 188 i art. 189 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i w konsekwencji uznaje, że nie jest dopuszczalne ogłaszanie dokumentów, które zostały wydane przez organ nieuprawniony. W tym świetle, jak już zaznaczano, wyrok z 23 kwietnia 2025 r. nie mógł doprowadzić do derogacji § 1 ust. 1 i 3 rozporządzenia z 9 marca 2018 r.

17. Powyższe nie uchyla jednak potrzeby podjęcia przez Ministra Sprawiedliwości działań zmierzających do uregulowania wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej w sposób zgodny ze standardem konstytucyjnym. Określenie treści objętego ochroną z art. 64 ust. 2 Konstytucji RP prawa kuratora ustanowionego dla strony w sprawie cywilnej do wynagrodzenia powinno zgodnie z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji RP nastąpić przede wszystkim w ustawie lub w taki sposób, aby rozporządzenie wydane na podstawie delegacji z art. 9 pkt 3 u.k.s.c. jedynie konkretyzowało przepis ustawy. Jak zasadnie podkreśla w Stanowisku dr hab. Sławomir Patyra – w demokratycznym państwie prawnym rozporządzenie nie może samodzielnie stanowić podstawy kształtowania podmiotowych praw majątkowych.

III. Ocena zasadności różnicowania stawek wynagrodzenia kuratorów stron w sprawach cywilnych, będących radcami prawnymi, oraz innych zastępców strony

Uwagi ogólne

18. Zasady wynagradzania i zwrotu wydatków radców prawnych, będących kuratorami stron w sprawach cywilnych, Minister Sprawiedliwości ukształtowane odmiennie niż zasady

wynagradzania i zwrotu wydatków radcom prawnym udzielającym pomocy prawnej z urzędu lub jako reprezentanci dziecka. Przyjęte stawki wynagrodzenia odbiegają także od stawek minimalnych za czynności radców prawnych świadczących pomoc prawną „z wyboru". Takie zróżnicowanie, jak zostanie wyjaśnione dalej, nie znajduje uzasadnienia.

Zróżnicowanie wynagrodzenia radców prawnych zastępujących strony w sprawach cywilnych

19. Wynagrodzenie i zasady zwrotu wydatków radcy prawnego świadczącego pomoc prawną z urzędu określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (tekst jednolity: Dz. U. z 2026 r., poz. 136; dalej jako: „**rozporządzenie z 14 maja 2024 r.**"). Przewidziane w tym rozporządzeniu stawki opłaty – tworząc wraz z wydatkami kategorię kosztów nieopłaconej pomocy prawnej – są zrównane ze stawkami minimalnymi za czynności radców prawnych przewidzianymi rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 22^5 ust. 3 u.r.p. Takie unormowanie jest konsekwencją stwierdzenia niekonstytucyjności poprzednio obowiązującej regulacji, która różnicowała stawki wynagrodzenia radców prawnych oraz adwokatów w zależności od tego czy świadczą oni pomoc prawną z urzędu, czy też z wyboru[13]. Ujednolicając wysokość tych stawek, Minister Sprawiedliwości zasadnie przyjął, że kryterium świadczenia pomocy prawnej z „urzędu" lub z „wyboru" nie uzasadnia zróżnicowania stawek opłat, ponieważ dotyczą one takich samych czynności zawodowych.

20. Także radca prawny, będący reprezentantem dziecka, ma prawo do takiego samego wynagrodzenia jak radca prawny udzielający pomocy prawnej z urzędu lub świadczący ją z wyboru strony. Przepis art. 99^3 § 3 k.r.o. odsyła do odpowiedniego stosowania przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 22^3 ust. 2 u.r.p. Oznacza to, że wynagrodzenie i zasady zwrotu wydatków radcy prawnego świadczącego pomoc prawną jako reprezentant dziecka określa się na podstawie rozporządzenie z 14 maja 2024 r.

21. Odmiennie traktowany jest natomiast radca prawny, będący kuratorem strony w sprawie cywilnej, chociaż jak zostanie wyjaśnione w dalszej części Opinii zakres czynności, do których jest umocowany nie jest węższy niż wymienionych zastępców stron. Mimo to,

[13] Por. wyrok TK z 23 kwietnia 2020 r., Sk 66/19, OTK-A 2020, nr 13.

rozporządzeniem z 9 marca 2018 r. obniżono wynagrodzenie radców prawnych świadczących pomoc prawną jako kuratorzy procesowy w stosunku do radców prawnych świadczących w innych rolach pomoc prawną w sprawach cywilnych. W poprzednim stanie prawnym takie zróżnicowanie nie występowało. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 listopada 2013 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz. U. z 2013 r., poz. 1476; dalej jako: „**rozporządzenie z 13 listopada 2013 r.**") przewidywało, że wysokość wynagrodzenia kuratora, będącego radcą prawnym, ustanowionego dla strony w sprawie cywilnej nie mogła przekraczać opłat za czynności radców prawnych. *De lege lata* wynagrodzenie to ustala się natomiast w kwocie co do zasady nieprzekraczającej 40% stawek minimalnych za czynności radców prawnych określonych w przepisach wykonawczych, a jedynie w szczególnych przypadkach sąd może orzec o jego podniesieniu do kwoty nieprzekraczającej stawek minimalnych.

22. Takie zróżnicowanie zasad wynagradzania radców prawnych świadczących w różnych rolach pomoc prawną w sprawach cywilnych nie ma dostatecznego uzasadnienia.

Ujednolicenie zasad wynagradzania radców prawnych, będących kuratorami stron w sprawach cywilnych, oraz radców prawnych świadczących pomoc prawną w innych rolach

23. Ustanowienie kuratora dla strony w sprawie cywilnej ma podstawowe znaczenie dla realizacji prawa do sądu z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Umożliwia bowiem – z jednej strony – wszczęcie i prowadzenie postępowania z udziałem osoby, które nie może z przyczyn obiektywnych osobiście brać udziału w postępowaniu cywilny, oraz – z drugiej strony – zmierza do zapewnienia takiej osobie prawa do obrony. Ustanowienie kuratora jest instrumentem pozwalającym na zrealizowanie przez stronę wszczynającą postępowanie jej prawa do skutecznego środka prawnego, ponieważ pozwala na prowadzenie postępowania także wtedy, gdy przeciwnik procesowy nie może osobiście brać udział w postępowaniu. Zarazem dopuszczenie wszczęcia i prowadzenia postępowania z udziałem strony, która nie może brać w nim osobiście udziału, wymaga stworzenia tej osobie gwarancji, że jej prawo do sądu nie zostanie naruszone. W tym celu ustanawia się kuratora dla strony w sprawie cywilnej.

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

24. Dostrzeżenie roli kuratora w zapewnieniu realizacji standardu z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP nakazuje tak kształtować wynagrodzenie osób zastępujących strony, aby było ono adekwatne do znaczenia jakie ustanowienie takiego zastępcy ma dla zapewnienia prawa do sądu. Obecne regulacje tego wymagania nie spełniają, gdy wziąć pod uwagę, jak zauważył Rzecznik Praw Obywatelskich, rażąco niski poziom na jakim zostały one ukształtowania w rozporządzeniu z 9 marca 2018 r.[14]

25. Dla zapewnienia adekwatnego do ustrojowej pozycji kuratora strony w sprawie cywilnej poziomu wynagrodzenia radcy prawnego, pełniącego tę funkcję, nie jest wystarczający przejęty w rozporządzeniu z 9 marca 2018 r. mechanizm podwyższenia wynagrodzenia, który uzależnia przyznanie wyższego wynagrodzenia od przeprowadzenia rozprawy.

26. Założenie, że dopiero wyznaczenie rozprawy powoduje większy nakład pracy[15] radcy prawnego, będącego kuratorem strony w sprawie cywilnej, nie przekonuje w obecnym kształcie postępowania cywilnego i praktyce sądowej. Dostrzec trzeba, że po wydaniu rozporządzenia z 9 marca 2018 r. rola rozprawy we postępowaniu cywilnym ulegała istotnemu ograniczeniu w wyniku zmian wprowadzonych ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r., poz. 1469) takich jak ustanowienie obligatoryjnej odpowiedzi na pozew (art. 205^1 k.p.c.), poszerzenie przypadków wyrokowana na posiedzeniu niejawnym zarówno w pierwszej instancji (art. 148^1 k.p.c.). jak i drugiej instancji (art. 374 k.p.c.) oraz zwiększenia znaczenia pism procesowych (art. 205^3 k.p.c.). Praktyka sądowa ukształtowana w okresie pandemii COVID-19 także wpłynęła na ograniczenie znaczenia rozprawy[16]. Nieuwzględnienie tych zmian powoduje, że mechanizm podwyższana wynagradzania przyjęty w rozporządzeniu z 9 marca 2018 r. nie pozwala w sposób prawidłowy określić wynagrodzenia radcy prawnego, będącego kuratorem strony w sprawie cywilnej.

[14] Rzecznik Praw Obywatelskich, Pismo procesowe w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie Sk 61/23, s. 26.
[15] Por. Uzasadnienie projektu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości zmieniającego rozporządzenie w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (projekt z dnia 16 stycznia 2018 r.), s. 5.
[16] Zob. szerzej M. Dziurda, Czy nadchodzi zmierzch zasady ustności w postępowaniu cywilnym, Polski Proces Cywilny 2022, nr 1, s. 138-139.

27. Z zapewnieniem stronie nieobecnej prawa do sądu trudno bowiem pogodzić opłacanie jej zastępcy, będącego radcą prawnym, według niższych stawek niż radców prawnych, świadczących pomoc prawną z urzędu lub jako reprezentanci dziecka. Z perspektywy art. 45 ust. 1 Konstytucji RP zapewnienia obrony praw strony przez ustanowienie dla niej kuratora jest nie mniej istotne niż zapewnienie pomocy prawnej z urzędu lub wyznaczenie reprezentanta dziecka. W każdej z tych sytuacji ustanowienie zastępcy zmierza do zapewnienia prawa do obrony, a zastępcy są umocowani do dokonywania łączących się ze sprawą czynności procesowych ze skutkiem dla osoby zastępowanej. W tym stanie rzeczy zróżnicowanie wynagrodzenia radcy prawnego, będącego kuratorem strony w sprawie cywilnej oraz radców prawnych świadczących pomoc prawną w innych rolach, może postrzegać jako naruszające zasadę równości broni w postępowaniu cywilnym, skoro stronę nieobecną ma zastępować z zasady kurator opłacany według niższych stawek niż pełnomocnik z urzędu lub reprezentant dziecka, chociaż zakres umocowania tych zastępców jest ten sam.

28. Także uwzględnienie pozycji kuratora ustanowionego dla strony w sprawie cywilnej przemawia przeciwko różnicowaniu wynagrodzenia radcy prawnego, pełniącego tę funkcję, oraz radców prawnych, udzielających pomocy prawnej z urzędu lub jako reprezentanci dziecka..

29. Jak zauważa dr hab. Marcin Dziurda, „[o]kreślenie wynagrodzeń kuratorów proces owych na poziomie 40% wynagrodzeń pełnomocników procesowych budzi poważne wątpliwości natury konstytucyjnej […]. Nakład pracy kuratora z reguły nie jest mniejszy, a w pewnych przypadkach jest nawet większy niż nakład pełnomocnika (por. art. 69 § 3, w myśl którego kurator ma obowiązek dokonywać wszystkich czynności łączących się ze sprawą). Zastrzeżenia wywołują przy tym dysproporcje w wynagrodzeniach kuratorów – od 29.8.2023 r. z art. 99^3 ust. 3KRO wynika, że reprezentantowi dziecka – będącemu rodzajem kuratora – przysługuje 100%. wynagrodzenia pełnomocnika (z tym, że z urzędu) [podkreślenie autora Opinii]”[17].

[17] M. Dziurda, P. Rawczyński, w: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, red. P. Rylski, A. Olaś, Legalis 2025, art. 69, uw. 186.

30. Stwierdzenie, że sposób kształtowania wynagrodzenia radcy prawnego, będącego kuratorem strony w sprawie cywilnej, jest nieadekwatny w stosunku do pozycji procesowej takiego kuratora na uwadze przede wszystkim to, że istnieje ścisły związek między ustanowieniem kuratora a zapewnieniem obrony praw tej strony. Kurator ma podejmować czynności zmierzające do obrony jej praw i jest uprawniony do podejmowania wszelkich czynności procesowych w sprawie tak samo jak pełnomocnik z urzędu lub reprezentant dziecka o czym świadczy np. art. 69 § 3 k.p.c., który umocowuje kuratora do podejmowania „wszystkich czynności łączących się ze sprawą.

31. W tym kontekście odnotowania wymaga, że orzecznictwo dopuszcza samodzielne wniesienie przez kuratora strony w sprawie cywilnej, będącego radcą prawnym, skargi kasacyjnej. Także to świadczy o symetrycznym zakresie czynności, do których umocowanych jest radca prawny świadczący pomoc prawną z urzędu oraz jako kurator strony w sprawie cywilnej[18]. Brak jest zatem podstaw określeniu wynagradzania radcy prawnego, będącego kuratorem strony w sprawie cywilnej, jako co do zasady niższego niż radcy prawnego udzielającego pomocy prawnej z urzędu.

32. Tym bardziej że czynności podejmowane przez radcę prawnego, będącego kuratorem strony w sprawie cywilnej, są skuteczne dla osoby zastępowanej, co nakłada na radcę prawnego szczególną odpowiedzialność. Zwraca na to uwagę dr hab. Marcin Uliasz, który podkreśla, że obowiązuje przepisy „nie są zatem spójne z regulacjami odnoszącymi się do opłat za czynności adwokackie lub za czynności radców prawnych. Tymczasem nie tylko nakład pracy, ale także odpowiedzialność osoby pełniącej funkcję kuratora jest większa niż to ma miejsce w przypadku pełnomocnika [podkreślenie autora Opinii]”[19].

33. Nie można ponadto tracić z pola widzenia, że radca prawny, będący kuratorem strony w sprawie cywilnej, ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną za niewywiązywanie się z nałożonych na niego w związku z tą funkcją obowiązków. Świadczy o tym orzeczeniu Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie („**WSD**”) z 5 września 2023 r., WO-104/23, w którym utrzymano w mocy orzeczenie sądu

[18] Postanowienie SN z 24 października 2024 r., III CZ 150/24, OSNC 2025, nr 5, poz. 58.
[19] M. Uliasz, w: Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, red. P. Feliga, Warszawa 2924, art. 91(a). uw. 12.

dyscyplinarnego uznającego radcę prawnego za winnego przewinień dyscyplinarnych naruszających podstawowe wartości i zasady zawodu radcy prawnego takie jak należyta staranność i godność zawodu radcy prawnego polegających na tym, że działając jako kurator spadku radca prawny nie wywiązał z nałożonych na niego obowiązków. W uzasadnieniu orzeczenia WSD wskazano, że radca prawny ponosi odpowiedzialność dyscyplinarna także za działalnością polegającą na sprawowaniu takiej funkcji jak m.in. kurator spadku. Podkreślono, że wykonując zawód zaufania publicznego, będący elementem szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości, jest zobowiązany do działania z poszanowaniem przepisów prawa i zasad etyki radcy prawnego. Także z perspektywy ponoszenia przez radców prawnych odpowiedzialności dyscyplinarnej za przewinienia zawodowe popełnione w ramach pełnienia funkcji kuratora strony brak jest podstaw do różnicowania pozycji prawnej radcy prawnego, będącego kuratorem strony w sprawie cywilnej oraz udzielającego pomocy prawnej z urzędu.

34. W świetle rozważań należy opowiedzieć się za takim ukształtowaniem zasad wynagradzania i zwrotu wydatków kuratorów stron w sprawach cywilnych, które zapewni, że radca prawny, podejmując się obrony praw strony jako kurator będzie wynagradzany według takich samych zasad i stawek jak radca prawny udzielający pomoc prawnej z urzędu lub świadczący pomoc prawną jako reprezentant dziecka.

36. Powyższe nie oznacza, że *ad casu*, wynagrodzenie nie powinno móc zostać przez sąd obniżone, gdy nakład pracy kuratora, będącego radcą prawnym, nie jest adekwatny do ustrojowego i procesowego znaczenia tej funkcji. Takie przypadki zdarzają się także obecnie, gdy sąd odmawia przyznania kosztów nieopłaconej pomocy prawnej z tej przyczyny, że czynności pełnomocnika zostały ocenione jako niestanowiące w danej sytuacji udzielenia tej pomocy[20]. Regulacji wynagradzania kuratorów procesowych nie należy jednak konstruować w oparciu o przypadki nieprawidłowego działania osób

[20] Por. np. postanowienie SN z 15 stycznia 2026 r., I CSK 539/25, w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że „Wniosek pełnomocnika procesowego powoda o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym oddalono, mając na względzie, że sporządzenie skargi kasacyjnej z wnioskiem o przyjęcie jej do rozpoznania odwołującym się do zarzutów, które na podstawie wyraźnego przepisu pozostają poza kognicją Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym, nie może być traktowane jako udzielenie pomocy prawnej".

ustanawianych kuratorami, lecz stosownie do ustrojowej i procesowej pozycji kuratorów ustanawianych przez sąd w sprawie cywilnej.

37. Jedynie ubocznie, gdyż przedmiotem Opinii nie jest ocena zasad wynagradzania innych kuratorów, niebędących radcami prawnymi, dostrzec należy, że *de lege lata* ustawodawca dopuszcza rozróżnienie wynagrodzenia zastępcy strony w zależności od tego, czy wykonuje on zawód radcy prawnego lub adwokata, jak ma to miejsce w przypadku ustalenia wynagrodzenia i zwrotu wydatków reprezentanta dziecka ustanawianego na podstawie art. 99^3 ust. 3 k.r.o.

V. Konkluzja

a. **Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 marca 2018 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej w zakresie w jakim określa zasady wynagradzania i zwrotu wydatków radcy prawnego, będącego kuratorem strony w sprawie cywilnej, wymaga zmiany jako sprzeczne z art. 64 ust. 2 Konstytucji RP.**

b. **Zasad wynagradzania i zwrotu wydatków radcy prawnego, będącego kuratorem strony w sprawie cywilnej, powinny być określone w sposób jednolity z zasadami wynagradzania i zwrotu wydatków radcy prawnego udzielającego pomocy prawnej z urzędu lub będącego reprezentantem dziecka, mając na uwadze, że ustanowienie postępowaniu cywilnym kuratora stanowi gwarancję zapewnienia stronom prawa do sądu, o którym mowa w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, a zakres czynności procesowych, do których umocowani są wskazani zastępcy stron jest tożsamy.**

dr hab. r. pr. Bartosz Wołodkiewicz